

## PAPER DETAILS

TITLE: VELIMESE KASABASINDAN DERLENEN BİR KÖROĞLU ANLATMASI

AUTHORS: Nursel ÖZDARENDELI

PAGES: 273-288

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/321493>

## VELİMEŞE KASABASINDAN DERLENEN BİR KÖROĞLU ANLATMASI

Nursel ÖZDARENDELİ\*

### ÖZET

Sözlü Türk kültürünün içinde oldukça yaygın bir ünü olan Köroğlu hikâyeleri, halk bilimi çalışmalarında Doğu ve Batı olmak üzere iki ana versiyonda ele alınır. Kahramanın mezarda doğması epizotunu ihtiva eden grup Doğu versiyonlarını, kör edilen seyis epizotunu ihtiva eden grup ise Batı versiyonlarını oluşturur.

Batı grubu içinde yer alan Türkiye, Köroğlu anlatmaları bakımından zengin malzeme sunar. Tekirdağ ili, Çorlu ilçesi, Velimeşe kasabasıyla derlenmiş olan bu Köroğlu hikâyesi de, Trakya'daki anlatmalara bir örnek teşkil etmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** *Köroğlu, Batı anlatmaları, Mahallileşme, Velimeşe kasabası.*

## A KOROGLU STORY COMPILED IN VELIMESE TOWN

### ABSTRACT

Köroğlu stories, which have quite common a reputation in verbal Turkish culture, are considered in two main versions as East and West. The group containing episode of hero's birth in grave constitutes Eastern versions and other group containing episode of hostler blinded constitutes Western versions.

Turkey in Western group, presents rich material about story of Köroğlu. This Köroğlu story compiled in Velimeşe Town, Çorlu District, Tekirdağ Province, exemplifies the form of story in Thrace.

**Key Words:** *Köroğlu, Western stories, Localization, Velimese town.*

---

\* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nurselozdarendeli@hotmail.com

## 1. GİRİŞ

Milletlerin sözlü mahsulleri, tarihin kaydedilmediği zamanlara ait bilgileri aktaran yegâne kaynaklardır. Yüzyıllardır anlatılagelen bu halk anlatmalarının icra ortamı, toplumun birlik ve beraberliğinin sağlandığı, gelenek ve göreneklerinin hayat bulduğu, sosyal değerlerinin ve ahlak yapısının yeni nesillere aktarıldığı sosyal ortamlardır.

Sözlü kültürün en önemli parçalarından biri destanlardır. Milletlerin ortak hafızasının ürünleri olan destanlar, halk yaratmalarının içinde en eski ve en millî bölümü teşkil eder. Bugün çok geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Türk dünyasının, oldukça uzun bir geçmişe dayanan destan geleneği vardır.

Aynı soy ve kültür birliğine sahip olan muhtelif Türk boyları arasında, destan anlatma geleneği -aynı kültür mirasının sonucu olarak- müşterektir. Şamanlıktan sonra çeşitli dönemleri geçiren ve çeşitli din ve inanç sistemlerinin içinde yer alan Türk boylarında destan anlatıcıları için, Destançı, Manasçı, Jomokçu, Jırav, Gayçı, Akın, Bahşı, Sasan/Şeşen, Susan, Ozan, Aşık, Meddah gibi çeşitli terimler kullanılmaktadır<sup>1</sup>. Genel olarak “manzum kahramanlık sözlerini terennüm ederek söyleyen” anlamlarına gelen bu terimler, destan anlatıcılığının müşterekliğini gösterirken yurt tutulan her yeni coğrafyada aynı söz ustalarının kendi kültür dairelerine göre iş başında olduğunu gösterir. Buradan hareketle, destanların, geniş bir alana yayılmış olan Türk dünyası üzerinde kültür birliğini sağladığı tartışma götürmez bir gerçektir.

## 2. İNCELEME

Bu çalışmanın konusunu, neredeyse bütün Türk dünyasında icra edilme şöhretine ulaşmış bir halk anlatması olan Köroğlu Destanı oluşturmaktadır.

Pertev Nâilî Boratav; *şahsiyeti etrafında menkıbeler meydana gelmiş, bunlar bir destan teşkil edecek kadar çoğalmış ve Sibiryâ'daki Tobol Nehri'nden Rumeli'ye kadar yayılan sahada Türk zümreleri arasında, hatta Ermeniler ve Gürcüler gibi dâimî temasta kalmış bazı yabancı milletler içinde destanî hikâyeler meydana gelmiştir*<sup>2</sup> demek suretiyle Köroğlu Destanı'nın yayılma sahasına işaret etmiştir.

<sup>1</sup> Metin, Ekici, *Türk Dünyasında Köroğlu*, 1. Baskı, Akçağ Yayınları / 527, Ankara, 2004, s. 46-47.

<sup>2</sup> Metin, Ekici, *age*, s. 49.

Destan türünün oluşum şekli de yayılma ve farklılaşmayı beraberinde getirmektedir. P. N. Boratav; *Destanın doğması için bazı şartlar lazımdır: 1) Milletlerin iptidâî bir vaziyette olması. 2) Bunları tevlid edecek mühim hadiselerin zuhur etmesi.(Esatir de yeni hadiselerin zuhuruyla zenginleşir, yeni epizotlar toplanır). 3) Nihayet müteferrik parçaların bir kül haline gelmesi için daire dediğimiz vahdeti husule getirecek mühim bir şahsiyetin (bir kahramanın) meydana çıkması,*<sup>3</sup> bilgisini verdikten sonra şöyle devam eder: *Destanların bir daire haline gelmeleri onların büyümelerini, değişmelerini durduramaz. Her daire yine, yeni yeni hadiselerin zuhuriyle ya aynı kahramanların hayatına yeni bir şeyler ilave eder veyahut da kahramanlarını değiştirir* diyerek, destanların zamanla dilden dile ve bölgeden bölgeye yeni olaylar ve kahramanlarla sürekli büyüüp geliştiğini ifade eder.

Köroğlu Destanı tek bir şekil ve konuda değil; zaman, yer, anlatıcı ve dinleyici unsurlarına bağlı olarak, her Türk boyuna ait geleneğin kendine has özelliklerine göre ve hatta aynı gelenek içindeki alt grupların da kendilerine has özelliklerine göre anlatılmaktadır. Ancak temeldeki muhteva birliği bütün anlatmalarda gözlenebilir.<sup>4</sup>

Halk bilimi çalışmalarında Köroğlu anlatmaları Doğu ve Batı versiyonu olmak üzere iki ana versiyonda toplanır. Doğu versiyonlarında Kahramanımız mezarda doğduğu için Guroğlu, Batı varyantlarında ise babası kör edilen biri olarak tanıtılır. Bu bakımdan Doğu versiyonuna, “Guroğlu” grubu, Batı versiyonuna da “Köroğlu” grubu varyantları diyebiliriz.<sup>5</sup> Daha sonra her iki versiyon coğrafi ortama, tarihî gelişme şartlarına ve icracıların niteliğine göre pek çok varyantlara ayrılır.

Anadolu da Köroğlu hikâyelerinin anlatıldığı zengin bir sahadır. Çeşitli çalışmalarda Anadolu’da Köroğlu anlatı geleneğini sürdüren, İstanbul, Erzurum, Bayburt, Bolu, Urfa, Trabzon, Gümüşhane, Safranbolu, Akhisar, Aydın, Van, Elazığ, Sivas vb. yerler zikredilmiştir.

<sup>3</sup> Pertev Naili, Boratav, *Köroğlu Destanı*, İkinci Baskı, Adam Yayıncılık, İstanbul, 1984, s. 16.

<sup>4</sup> Pertev Naili, Boratav, age. s.13.

<sup>5</sup> Fikret, Türkmen, “Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahası ve Menşe Meselesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, IV, İzmir, 1985, s. 9.

Buna paralel olarak Köroğlu'nun Türkiye'de 30'dan fazla kolu bilinmektedir. Elbette ki bu sayı nihai değildir. Daha tespit edilmemiş bazı kolların var olduğu da ihtimal dahilindedir.<sup>6</sup>

Bu çalışmada da bugüne kadar tespit edilmemiş olan Tekirdağ ili, Çorlu ilçesine bağlı Velimeşe kasabasıdan derlenen bir Köroğlu anlatması sunulacaktır. Çalışmamızın, Köroğlu'nun Türkiye'deki yaygınlığını göstermek adına saha çalışanlarına katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Öncelikle kaynak kişi hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Hüsniye Dinler, 01.08.1943 tarihinde Çorlu'nun Velimeşe kasabasında doğmuş, beş kardeşin en küçüğüdür. Dedeleri Osmanlı-Rus Savaşı'nda<sup>7</sup> Balkanlar'dan Trakya'ya yerleşmişlerdir. 12-13 yaşlarında gözleri kör olmuş, hiç eğitim almamış, yaşadığı kasabadan dışarı hiç çıkmamıştır. Sözlü kültürü güçlü olan bir aileden geldiği bellidir. Çünkü derlemelerimiz sırasında elde ettiğimiz malzemenin çoğunluğunu kendisinden derlediğimiz bölümler oluşturmaktadır. Bu derlemelerin daha önceki zamanlarda yapılmamış olması büyük bir kayıptır. Çünkü anlatma geleneğinin azalması sebebiyle, anlatılmaya anlatılmaya, hafızasındakilerin azaldığı ortadadır. Hüsniye Dinler, kasaba halkı arasında, annesinden aldığı dinî terbiyeye dayalı olarak nazardan okumasının tesirli olduğuna inanılan bir şahıstır.

Kaynak kişiden edindiğimiz bilgiye göre Köroğlu anlatmalarının, teknolojinin insan hayatını esir almadığı yıllarda, halkımızın yegâne eğlence kaynağı olan sözlü anlatmaların içinde genişçe yer bulduğunu müşahade ettik. Kaynak kişi, kış gecelerinde babasından Köroğlu'nu dinlemek için bütün komşuların evlerine toplandığını, hatta kahveye gitmek üzere ayağa kalkan babasını vazgeçirmek için, komşu kadınların kollarını açıp kapıya dayanarak gitmesine engel olmaya çalıştıklarını söylemiştir.

Anlatıcımız, hikâyenin esas kaynağının babası olduğunu, ancak genç yaşta vefat etmesinden dolayı gençlik dönemlerinde annesinden dinlediğini belirtmiştir. Annesinin, kahramanların karşılıklı konuşması esnasında, "*aldı sazı bakalım ne dedi*" diye başlayıp dörtlükleri<sup>8</sup> terennüm ederek söylediğini beyan etmiştir.

Bilindiği üzere halk yaratmaları, toplumun içinde bulunduğu tarihî, sosyo-kültürel ve coğrafi şartlara ve medeniyet seviyesine paralel bir şekilde

<sup>6</sup> Doğan Kaya, "Köroğlu'nun Döne Hanım'ı Kaçırması Kolu", ([www.dogankaya.com.tr](http://www.dogankaya.com.tr)), 17-18 Ekim 2009, s.2.

<sup>7</sup> Yeni Türk Ansiklopedisi, "Tanzimat Esasları'nın Bozulması ve 93 Harbi Bozgunu(1871-1878)", Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 1985, C.8, s. 2842-2843.

<sup>8</sup> Kaynak kişi dörtlükleri "*pît*" [beyit'ten bozma] olarak adlandırmaktadır.

gelişim ve değişim göstermektedir. Çekirdek safhası mitik dönemlerde oluşan destan, göçebe ve hayvancı toplumun anlatı geleneğinde yeniden şekillenip yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte yerini halk hikâyesine bırakmıştır. Bununla birlikte destan devrinin kapanmasını müteakip, toplum hafızasındaki destan devrine ait hatıralar daha çok kadınların anlattığı masal türü içerisinde de kullanılarak yaşatılmıştır. Bu gelişimi Oğuz Kağan Destanı'ndan Dede Korkut Hikâyeleri'ne, oradan da Köroğlu anlatmalarına uzanan epik anlatı geleneğimiz içinde takip etmek mümkündür. Bu bilgiden hareketle derlediğimiz Köroğlu anlatmasının destan ve halk hikâyesi geleneği içindeki motif ve epizotlardan izler taşıyan bir halk hikâyesi olduğunu söyleyebiliriz. Ancak derlenmiş metinde her ne kadar halk hikâyesi özellikleri baskın olsa da anlatıcımız metni bir masal olarak adlandırmaktadır.

Derleme yaptığımız belde halkı, Osmanlı-Rus Harbi sırasında, Bulgaristan'ın Kırcaali şehrinden gelerek Trakya'ya yerleşmiştir. Bu bilgi, elimizdeki anlatmanın, batı versiyonlarından İstanbul<sup>9</sup> anlatması ve Bulgaristan<sup>10</sup> varyantları ile benzerliğini haklı bir sebebe bağlamaktadır. Hatta sözü edilen anlatmalardan kopmuş parçaları ihtiva etmektedir desek daha yerinde bir ifade olacaktır. Köroğlu'nun batı versiyonlarına dâhil olan Bulgaristan'daki Türkler arasındaki varyantlar, Anadolu varyantlarının bir uzantısıdır. Buna rağmen olayların mahallileştirildiği dikkati çekmektedir.<sup>11</sup>

Metnimizde de mahallileşme, olay örgüsünden kahramanların isimlerine kadar belirgin şekilde göze çarpmaktadır. Batı versiyonlarında, olaylar gözlerine mil çekilen seyis ve Köroğlu namını alan oğul arasında geçmekte iken, metnimizde ise daha önce tespit edilmiş varyantlardaki kör edilen seyisin rolünü Köroğlu, Köroğlu'nun rolünü ise isim belirtilmemiş oğul üstlenmiştir. Buna ilaveten, İstanbul ve Bulgaristan anlatmalarındaki epizotlar yer yer birbirine karıştırılarak, yer yer kısaltılarak yeni bir olay örgüsü oluşturulmuştur. Bu sebepten metnimiz için epizotlar içeriyor yerine, epizotlardan izler taşıyor ifadesini kullanmak daha yerinde olacaktır.

*Tespit ettiğimiz metin şu bölümlerden oluşmaktadır:*

<sup>9</sup> Pertev Naili Boratav'ın *Köroğlu Destanı* adlı eserindeki İstanbul rivayeti esas alınmıştır.

<sup>10</sup> Rıza Mustafa Mollov, bu eseri 1955, İstanbul Maarif Kitaphanesi tarafından yapılan baskıyı esas alarak bu baskıya birçok rivayetten ilaveler yapmak suretiyle hazırlamıştır. (Bk. Mollov, 1957: 109) Rıza, Mollov, *Köroğlu*, Narodna Prosveta Devlet Matbaası, 1. Baskı, Sofya, 1957.

<sup>11</sup> Fikret, Türkmen, age, s. 11.

- a. Köroğlu'nun ata sahip olması.
- b. Ayvaz'ın kaçırılması.
- c. Nalbanta gidip atını nallatması.
- d. Çeşmeden gelen bir kıza âşık olması ve evlenmesi.
- e. Uzak diyarlarda bıraktığı oğlunun Köroğlu'nu bulmak üzere Çamlıbel'e gelmesi.
- f. Oğlunun rüyasında gördüğü Benli Fatma'yı<sup>12</sup> aramaya çıkması ve evlenmesi.

*Konu:*

Köroğlu anlatmalarının çoğuna bakıldığında, hikâye örgüsünü, ata sahip olma, alp olma ve bir kadına âşık olup onu elde etme çabaları oluşturur. Bugün pek azının hafızada kalmış olduğunu belirttiğimiz metnimizde de oğlunun Benli Fatma'ya âşık olup onunla evlenmesi ön plânda görülmektedir.

Köroğlu, Çamlıbel'e yerleşir. Ardından oğlu onu bulur. Oğlu, Bolu Beyi'nin kızı olan Benli Fatma'ya âşık olur. Çeşitli mücadelelerin sonucunda kızı alır ve babasının yurduna getirir.

*Kalıp Sözler:*

Olursa Allah'ın emri ile, olmazsa tüfeğin demiri ile.  
 Bir çocuğum olursa, attan da bir tay olursa, bu pazvantı takarsın koluna, bu kırbacı verirsin eline.  
 Bu gök kubbe altındaysa ben onu bulurum.  
 Bir atlı canına susamış.  
 At benim olsun, sahibi sizin olsun.  
 Altında at sizin olsun, üstünde can benim.  
 At da bizim, can da bizim.  
 Bir gün beş gün, dokuz ay bitmiş.  
 Sözüm yabana kerata, salâvat mı getireceksin ne yapacaksın.  
 Kuduz köpek gibi leşlerin orta yerine yatmış.  
 Sırça parmağı bile yaralanmamış.  
 Yedi yerden yaralandı.  
 Ya canına erirsin, ya eremezsin.

<sup>12</sup> Hikâyede 'Benni Fatme' olarak geçmektedir.

*Sayı motifleri:*

İncelediğimiz hikâyede yedi, kırk, kırk bir sayılarına yer verilmiştir. Söz konusu sayılar şu ibarelerle geçmektedir: *yedi yerden yaralı, kırk arkadaş, siz kırk kişi ben bir kişi, birbirlerine kırk adım kala, kırk sene istedim alamadım, kırk gün kırk gece düğün, kırk odanın anahtarını vermiş kırk birincinin vermemiş, kırk arkadaşmışlar kırk bir olmuşlar, köşkün kırk bir odası.*

*Mekân:*

Hikâyede geçen yer adları Çamlıbel, Çırpıcı çayırılığı ve Dağıstan'dır.

13

*Şahıslar:*

Hikâyede Köroğlu, Ayvaz<sup>14</sup> ve Benli Fatma, isimleriyle zikredilen kahramanlardır. Hikâye'nin esas kahramanı olan Köroğlu'nun oğluna, anlatım sırasında isimsiz olarak yer verilmiştir. Adının 'Ali' olduğunu karşılıklı konuşma sırasında başvuru olan dörtlükten anlamaktayız. Söz konusu dörtlük, "benim adım aşık Ali" dizesi ile başlamaktadır.

### 3. SONUÇ

Bilindiği gibi Köroğlu anlatmaları, halk yaratmaları içinde Sibirya'dan Balkanlar'a kadar bütün Türk dünyasını kapsar şekilde icra edilme şöhretine sahiptir. Köroğlu anlatmalarının Türkiye'deki dağılımına bakıldığında, anlatmaların daha ziyade Kars, Ardahan, Iğdır gibi Doğu Anadolu bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna mukabil Trakya ve Batı Anadolu'nun Doğu Anadolu'ya kıyasla daha zayıf kaldığı tespit edilmiştir. Bu çalışma, Tekirdağ ili, Çorlu ilçesi, Velimeşe kasabasından derlenmiş olan bu anlatmayla, Köroğlu anlatma geleneğinin Trakya bölgesinde de mevcut olduğuna işaret etmektedir. Sunduğumuz metin, derleme faaliyetleri sürdürüldüğü takdirde daha pek çok anlatmanın ortaya çıkacağını göstermektedir.

<sup>13</sup> Hikâyede 'Dalistan' olarak geçmektedir.

<sup>14</sup> Hikâyede 'Eyvaz' olarak geçmektedir.



Türkiye Batı anlatmaları arasında pek çok kolu haiz bir sahadır. Konuyla ilgili yapılmış daha önceki çalışmalar Balkanlar'daki anlatmaların Anadolu anlatmalarının uzantısı olduğunu göstermektedir. Buna paralel olarak derleme metnini tespit ettiğimiz bölge halkının kökeni göz önüne alındığında, Anadolu'dan Balkanlar'a ulaşan anlatmaların Trakya'ya geri dönüşümü izlenmiştir. Bilindiği gibi Trakya, Osmanlı'nın son demlerinde Balkanlardaki siyasi mecburiyetlerin neticesinde, Balkanlar'dan göç eden Türk gruplarının yerleşmesiyle yeni bir nüfus kazanmıştır. Bu nüfus yeni yerleşim bölgelerine sözlü kültürü de beraberinde getirmiştir. Netice itibariyle, sözlü anlatma zincirinin bütünlüğünü göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, ünü doğduğu sınırları çoktan aşmış ve sayısız çalışmanın konusu olmuş Köroğlu Destanı'na dair anlatmalar, halen her ne kadar tam bir destan bütünlüğünde olmasa da mevcuttur. Bu derleme ve diğer yapılmış bölgesel çalışmalar göstermektedir ki bugün Köroğlu Destanı'na ait anlatmaların çoğu halk arasında kısmen halk hikâyesi kısmen de masal parçası olarak yaşamaktadır.

Çalışmamızın sonunda derlediğimiz metni, hem dilsel malzeme teşkil etmesi hem de hikâyenin yerelleşmesini daha çapıcı göstermesi bakımından, ağız özellikleriyle vermeyi daha uygun bulduk.

#### 4. DERLEME METNİ

##### 4.1. KÖROĞLU

köroğlu'nun babasının gözlerini kızgın demirle kör etmişlâ.

.....

köroğlu'nun babasının bî atı varmij. gözleri kör ama atı tanırmış, at ta onu tanırmış. gözleri görmeyerek içeri girmiş. at böle ihı hı hı yaparmış, sevinirmiş. Başkaları girdine nası girmiş tekme atmâ dolayı dolayı. kimseyi yaklaştırmazmış. usulla girmiş adam, atı sâzlanmış sâzlanmış. at böle salarmış kendini. babasının adamnarı beslârlâmiş atı. elinne dîrmış. aa dâmiş bî tas arpa dökmüşünüz. iki dökâlâmiş. aa iki tene dökmüşünüz olmamış dâ dâmiş. kaşarlarlâmiş atı. o girdine at iç tepinmezmiş. başkaları girdine böle dolayı dolayı atarmış kendini. tekme atarmış. elinne sâzlanmış atı. sırtını, ayaklânı, tırnaqlânı. annarmış atın beslânmedîni. â olmamij dâ dermiş. bakıcılarına er saba atı dolaylatırıymış bî yârde. getirip gösterilâmiş. bakarmış adam tırnaqlarına çamur bılaşmış. aa olmamij dâ, beslânmemiş

dāmiş. er saba öle koşturulāmiş. bî saba gene koşturmuşlā. bakmış  
turnaklarında çamur yok. ah çamur yok beslānmiş at demiş.

.....  
köroğlu kırk arkadaşmışlā. bi de eyvazı almış. kırk bir olmuşlā.  
eyvazın cesurlūnu duymuş o eveldān. onu kaçirmā gitmiş. eyvaz bî kasabın  
yanında duruymuş. gitmiş bulmuş onu. sana bî koç getirdim. dört tāne gözü  
var, dört tāne kulā var, dört boynuzu var demiş. onu öle aldatmış. e gidelim  
görelim mādem demiş eyvaz da. kasaba sormuşlā, koçu görmā gidecāz izin  
veri misin? e gidin ama çabık dönün demiş kasap. eyvazı götürmüş çırpıcı  
çayırılina. orayı gittine emān ordan kaçırması eyvazı, çamlıbel'e getirmiş. kırk  
bir arkadaş olmuşlā.

köroğlu bî gün gitmiş nalbanta. ep aynı nalbanta gidārmış. orada  
nalladırgan bi de bakmış bî kız gelō sudan. kopsa sırtında.

ondan sōra adama, beygiri çabıcağ nalla demiş. bu kıs sudan gelene  
kadā nalı nallaycan. nalbant yok ābî biraz işte şu var bu var. köroğlu emān  
emān nallaycānız demiş. ondan sōra kimin bu kız demiş. nalbant, filan  
kişinin kızı demiş. şimdi sān atı nalladīna giccān, o kızı bana istāycān demiş.  
olursa allān emrinne olacak, olmazsa tūfān demrinne demiş. gitmiş şimdi  
nalbat\_orayı. yaūv bana köroğlu geldi beygirini nallatmā. kızı sudan gelike  
görmüş, isteyō kendine demiş. ondan sōra, baçalım demişlā. anasına  
sorayım, bî ortak anası da var demiş. yō demiş nalbant, olursa teşindi olacak  
olmazsa tūfān demirinne deyō, beni yolladı demiş. babası gitmiş anasına,  
bizim kızı isteyōlā köroğluna demiş. ā, ye ba adam demij dur\_accıg agasına  
soralım, amıcasına soralım nası bî adam. ēy öle olmaycağ o demiş. olursa  
allān emrine, olmazsa tūfān demirinne demiş. ah ba adam veriyiz. köroğlu  
da namda bî adam, veriyiz demiş.

nalbant dönmüş, tamam demiş köroğluna. emān o gün nişan\_almışlā  
nişan vārmışlā, dūn olmuş bitmiş. evine götürmüş. sabāla, sabā olmuş. demij  
kıza bāndān bu kadā, bî gece bāndān sana evlilik. ye bān neāpacam  
nēdecām. e bān seni bırakacam gidecām. bî çocūm olursa, attan da bî tay  
olursa, bu pazvantı tağarsın koluna, bu gırbacı verisin eline bindirisin ata.  
dōru çamlıbele gönderisin. o benim çocūmsa beni bulur demiş. tamam demiş  
kıs.

gitmiş köroğlu, o görüş. kıs kalmış. bî gün bej gün, dokuz\_ay bitmiş,  
olmuş bî çocū kadının. Çocuk būmuş. başlamış okula gidib gālmā. tay da  
būmuş. çocuk başlamış başka çocuklāla çekışmā. Çocuklā başlamış ona  
demā, babası piç, babası piç. gālmij bî gün annesine, yatırmış annesini,  
öldürecek. beni nārdān\_aldın, nārdān kıptın, çabık sūle. bana babası piç

deyōlar ęp, benim babam kim, demiş. aman ölüm demiş, senin babanı teşindi teburda görsām tabu senin baban deyəmām. çünkü bî gece ıaldı evde demiş. ama bana tembî etti. benim bî ocūm olursa, attan da bî at olursa, bu pazvantı tak ıoluna, ırıbacı ver eline, bindirisin ata, dōru çamlıbele gönderisin dedi. baban bana ōle tembî etti demiş. ocuk, ē benim babam bu gōk ıubbe altındaysa bān babamı bulurum demiş. binmiş ata, almış ırıbacı, pazvantı. gitmiş babasını aramā.

kōroęlu da kırık arkadaşmışlā bî kōşkte. kırık arkadaş eşkiyālık yaparlāmış, kērvannarın önnerine geerlāmış. ocuk gitmiş, bî çayıra atını akmış, topalı da sūrmüş. ateşe, kāvesini, vārmij dirsek sefāsına. demiş teburda dinneneyim. at ta otlasın. o kırık kişiden birisi bakarmış. ēy demiş, bir atlı canına susamış, akmış. atını ama. at benim olsun saibi sizin olsun demiş. kōroęlu ani bakayım demiş. bakmış, çekin. atı binek taşına demiş. binmiş kōroęlu ata, çıkılmış. ocā kırık. adım kalmıj. ocuk dur demij, bārmış. ordan pitle birbirlāne bişey sūlemişlā. kōroęlu, atı isteyim bakayım demiş.

kōroęlu:

angi yārlārdān gelişin  
derin gaflete dalmışın

.....  
yolla yanındaki aledişi

ocuk:

sis kırık kişi ben bir kişi  
al askerini ık meydana  
cānk. edelim yana yana  
eļāl. olsun alediş sana

ī demiş kōroęlu. dōnmüş, askerine demiş; i korıacaıklādan dıl, i kākmo bile yerindān, epimizi sabālayı cānke isteyō demiş. sabāla epiniz azır olacānız giccāz. sabāla kākmışlā. ī! kimisini büzük cızıltısı tutmuş, kimisini ıarın ārısı. koyun sūrüsü gibi toplamış kōroęlu onnarı, ekilmişlā. ondan sōra, ocuk onnarı görünce kākmış. azırlanmā başlamış. ata demiş: a atım göreyim seni. öpmüş atın iki gözünü. binmiş. ata. ıaçak göstermiş. en gerideymiş kōroęlu. emān en geriden onnarın yanından geärke bî ırıba kōroęluya. kōroęlu aşā. düşmüş. emān inmiş attan ocuk. oturmuş babasının gūsü üstüne. babasına demiş, sözüm yabana kerata, salavat mı getirecān nābacan. ıolunu suvamā başlamış. ıolunu suvadınna emān görmüş kōroęlu pazvantı. amman ölüm demiş. yapma etme. sān benim ocūmsun demiş. demice iki gözüme saldırıydın. nārdān bileyim senin ocūn oldūmu demiş. bu pazvantı bān bıraktım sana, bu ırıbacı bān bıraktım sana, bu atı bān

bıraktım sana demiş. emân kaldırmış babasını. öpmüş iki elini. köroğlu, ba gelin arkadaşlā o bizim çocukmuş demiş.

ordan alōru çocū götürōlā köşke. köşkün kırğ bir tâne odası varmış. bak demij burası bizim. çocā göstermiş epsini. bunnarı gez gör demiş. kırğ tānesinin anahtarını vārmış. kırğ birincinin anahtarını vārmemiş. çocuk gezmiş görmüş epsini. babam bu kırğ birincinin de anahtarını vārsin bana, vārmāsse bān giderim, durmam demiş. köroğlu, orası yaramaz ona ama adi vereyim mādem demiş. kıramamış, vārmış. gezmiş epsicāni. açmış kırğ birinciye de. dā evel rūyasında bî kız görmüş, kız da onu görmüş. o rūyasında gördū kızın resmi kâşīda asılı. görōrū çocuk lappadan düşōru orayı yere. bayılō. ah, sān rūyamda gördūm kız bırda mısın demiş kāndi kāndine. düşmüş orayı bayılmış. sōra kaldırōlā çocū. ordaki adamnara demiş, babam bu kıızı bana alırsa alsın. almassa bāndān medet olmaz, bān gidōm demiş. babası da bān kırğ sene istedim alamadım. alabilirse o gitsin alsın demiş. köroğlu da istemiş o kıızı. ama alamamış.

çocuk, eh bān çıkacam, gidecām, araycam. bu gök k̄ubbe altındaysa, bān onu bulurum demiş. çıkmış, oracık buracık, a o k̄asaba a bu k̄asaba. ep çocuk kaldırıp kafasını bakarmış evlere. acaba nārde görecekt? bir evin altından geçāke bakmış onun rūyasında kız balkondan aşā dō bakōru. īī! durmuş çocuk. benim rūyamda gördūm kız bu demiş. kıızın adı benni fatmeymiş. şindi benni fatme de ay\_ alla, ben bu çocū ruyamda gördūm dāmiş. köroğlunun çocū ben şindi buna bî pīt\_atayım demiş.

çocuk:

angi yārlerin yelisin

angi bahçenin gülüsün

.....  
.....

benni fatme:

benim adım benni fatme

gözüm kara k̄aşım çatme

var git oğlan söz uzatma

öldürürler çocuk seni

çocuk:

benim adım aşık ali

yar aşkından oldum deli

al yanağtan bir şeftāli

almayınca gidār miyim

gene kıza pît sũlemiş. çocuk, al eşyalarını gidelim. bân korkmam ağalarından. eh, î demiş, gideris. kızın da engeleri vâmiş, agaları vâmiş. o gece olmuş. başlamış eşyālānı toplamā. pāda ār yükte afif. bolu beyin kıızı, zengin adamın kıızı. mare demiş engeleri, ne kaçınōsun sãn, ne bu telaş. aha demiş kıız, siz āşam oldunna sarılıp agalāma yatōsunuz. bân de buldum bî babayît gidōm demiş. iç inanmamışlā, yalan atō bize demişlā. azırlanmış, sabā kâşısı olmuş. gînmiş kuşanmış, babasının cānk\_ālātılarını almış. bi de atı varmış, yel yudan\_ atı. atına binmiş, nası dürtmüş atı. at kaledān dışarı atlamış. çocukla ordan kaçmışlā, gitmişlā.

çamlıbele gidōlā. gidāke bî düzlükte oturmuşlā. acık dinnenelim taburda demişlā. emān oturmuş kıs. çocuk ta kızın dizine koymuş kafasını. dā kafasını korķa uyumuş çocuk. kaç vakıtlar olmuş yorulmuş, yollāda bellāde. sanki pamuk tulumuna kor gibi kafasını koymuş, uyumuş. kıs arada sırada bakarmış yola dōru, gelān yok mu? bî kaldırmış kafasını iki kaldırmış. bi dā kaldırmış. ī ! atlı gelō ama toz duman. babasının askeri. ī nası uyandırayım şindi demiş. pît sũlemiş.

benni fatme:

atlı atlıya dizildi

atlıdan sulā süzöldü

uyan dalistannım

dizim ezildi

bî damna göz yaşı düşmüş cocūn yüzüne kıızdan. emān açmij gözlānı çocuk. bakmış kıs ālayō. nōldu demiş. kıız, bak şu gelene demiş. kıza o da gene pît sũlemiş.

.....  
kıızın babasının askeri gelmiş sarmış dolayını. beş tāne de agası vâmiş kıızın. o dāmij bân kesecām, o dāmij bân kesecām. durun demiş en küçük olan. bân bî çivt lakırdı sũleyim, ondan sōra demiş.

agası :

.....

.....

çocuk ta em kollānı sıvarmış em sũlermiş :

uslu dur beyim uslu dur

mısır kılıcım paslıdır

aslımı sorarsan

kurt aslıdır

demış te nası fırlayōru çocuk. a şunda a bunda, a şunda a bunda, agalarınna üç kişi kalmış. kıza demış nāpayım bunnarı, keseyim mi kesmeyim mi? kız da demış:

varıp anama varayım  
anamdan melhām alayım  
koluna kuvvet olayım  
çal kılıcı dalistannım.

onnarı da kesōru. kudus köpek gibi yatmış leşlerin orta yerine. git, şu kalenin arkasında benim babam var. git, babamı çār demış kıza. de demış, yedi yārdān yaralandı çocūn, agcārleri görünōru, ye canına erisin ye eremāssin. aslında sırça parmā bile yaralanmamış. î demış kıs, binmiş, ata gitmiş.

eyvaz bakarmij dürbünne camdan. ēy, bî atlı gelō, altında at sizin olsun üstünde can benim demış. ā demış köroğlu geti bakayım bān. bakmij camdan. ā at ta bizim can da bizim demış. tanımış kıızı. çekin atı binek taşına demış. çekmişlā binek taşına atı. kıza dōru gitmiş. kırk, adım kaldınna gene pît sūlemişlā birbirlāne. köroğlu, nārde çocuk demış. şu kalenin arkasında, yedi yārdān yaralandı, agcārleri görünōru. ye canına erisin ye eremāssin demış kıs. köroğlu gālmiş emān toplamış askerini. gidōlā çocūn yanına. kudus köpek gibi yatō leşlerin orta yerinde. sırça parmā bile yaralanmamış. marfetini göstärmiş babasına. ordan alōlā çocū. gidōlā köroğlu'nun köşküne kırk gün kırk gece dūn yapmışlā.

ordan vārdilā bana bişeylā. yok mu dedilā çolūn çocūn, ısım akraban. çolūm çocūm yok ama yeyennerim var dedim. o elbîselār, o yeycek şeyler. al dedilā, ne istārsān al götür. bān ic bişey götüremām ama yeyennerime birā kat elbîse verin mādēm dedim. ordan aldım bān onnarı. kıs ta, yāmur da yayō. acaba dedim kū altından mı gideyim, yolca mı gideyim. aman dedim kū altından gideyim dā çabık giderim. geldim o dışpıdağ yanına ibrām agaların<sup>15</sup>, çobannarın<sup>16</sup> köpekleri. etişmesinnā mi beni. har gür har gür har gür har gür. nayın dedim, kändimi zor kırtardım.

<sup>15</sup> Köydeki komşusunun lakabı.

<sup>16</sup> Köydeki komşusunun lakabı.

**4.2. SÖZLÜK**

- a : Ha.  
 adi : Hadi.  
 agcār : Akciğer.  
 ani : Hani.  
 azır : Hazır.  
 binek taşı : Ata rahat binebilmek için yapılmış yüksekçe yer.  
 büzük cızıltısı : İshal.  
 çekil- : Yola koyulmak, gitmek.  
 çekiş- : Kavga etmek, dövüşmek.  
 dā : Daha.  
 dalistan : Dağıstan.  
 damna : Damla.  
 demice : Demin, az önce.  
 dışpıdak : Dışbudak ağacı.  
 dî- : Değmek.  
 dirsek safâsına ver- : Elini başının altına, dirseğini yere koyarak yan yatıp uzanmak.  
 dō : Doğru.  
 dolayı dolayı : Döne döne.  
 dolaylaktır- : Yürütmek, tur attırmak.  
 emān : Hemen.  
 enge : Yenge.  
 epsicā : Hepsi.  
 er : Her.  
 etiş- : Yetişmek.  
 gırbaç : Kırbaç.  
 gūs : Göğüs.  
 ī ! : Şaşırma, sevinme , korkma ünlemi.  
 î : İyi.  
 kaçak göster- : Kaçıyormuş gibi yapmak.  
 kaçın- : Koşuşturmak.  
 kadā : Kadar.  
 kāk- : Kalkmak.  
 kaşarla- : Kaşağılamak.  
 kopsa : Su ağacı.  
 kū : Köy.

lappadan : Lap diye.  
mare : Kadınlar için hitap sözü.  
namda : Meşhur.  
nayın : Alın.  
o görüş : Bir daha hiç dönmek, hiç görünmemek.  
pazant : Pazubent.  
pît [beyit'ten] : Dörtlük, mani.  
saba : Sabah.  
sabāla / Sabālayı : Sabahleyin.  
saib : Sahip  
sāzla- : Sıvazlamak.  
sırça parmak : Serçe parmak.  
suva- : Sıvamak.  
sūle- : Söylemek.  
tabu : İşte bu.  
teburda : Burada.  
tembî : Tembih.  
teşindi : Hemen şimdi.  
topal : Cezve.  
usulla : Yavaşça.  
yaûv : Yahu, ünlem.  
yeyen : Yeğen.

#### KAYNAKÇA

- Boratav, Pertev Naili, *Köroğlu Destanı*, 2. Baskı, İstanbul 1984.  
Ekici, Metin, *Türk Dünyasında Köroğlu*, 1. Baskı, Ankara 2004.  
Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı*, , C.I-II, 4. Baskı, Ankara 2009.  
Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, Köroğlu maddesi, 6. Baskı, İstanbul 1985.  
Karadavut, Zekeriya, *Köroğlu'nun Zuhuru Kolu Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma(İnceleme-Metinler)*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 1996.  
Kaya, Doğan, “Köroğlu'nun Döne Hanımı Kaçırması Kolu”, [www.dogankaya.com.tr](http://www.dogankaya.com.tr).  
Köprülü, Fuad, *Türk Saz Şairleri*, Ankara 1962.  
Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, 3. Baskı, İstanbul 1981.  
Köprülü, Fuad, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1986.  
Mollof, Rıza, *Köroğlu*, 1. Baskı, Sofya 1957.



Türkmen, Fikret, “Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahası ve Menşe Meselesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, IV, İzmir 1985.

Yıldırım, Dursun, “Köroğlu’nun Orta Asya Rivayetleri”, *Köroğlu Semineri Bildirileri*, Ankara 1983.